

שכעבור שנתיים ימים ישיבם ה' ממקום גלותם: "ויאמר ירמיהו לחנניה, אמן בן יעשה ה', יקם ה' את דבריך" ! וחנופה היא זו, לפי שהיה לירמיהו לומר לו, שקר אתה מתנבא.

וכתיב לאחר מכן, לאחר שיצא ירמיהו מב-א מירושלים לארץ בנימין:

"ויהי הוא בשער בנימן ושם בעל פקידות ושמו יראה בן שלמיה בן חנניה. ויתפש את ירמיהו הנביא לאמר, אל הכשדים אתה נופל. ויאמר ירמיהו, שקר, אינני נופל על הכשדים".

וכתיב: "ולא שמע אליו ויתפש יראה בירמיהו ויבאחו אל השרים" !

הרי שנפל ירמיהו ביד יראה בן בנו של חנניה, לפי שהחניף לחנניה.

ואמר רבי אלעזר:

ה. נידה: כל עדה שיש בה חנופה, מאוסה כנדה.⁽¹⁾

שנאמר: "כי עדת חנף גלמוד", ו"גלמוד" היינו נידה, שכן בכרכי הים קורין לנדה "גלמודה".

ומפרשת הגמרא: מאי הוא לשון "גלמודה": גמולה דא [נבדלת אשה זו] מבעלה.

ואמר רבי אלעזר:

עמים, יזעמוהו לאומים", ואין "קוב" אלא קללה, שנאמר בנבואת בלעם: "מה אקב לא קבה אל".

ואין "לאום" אלא עוברין, שנאמר ברכקה, "שני לאומים ממעיך יפרדו ולאום מלאום יאמין" ! והיינו דכתיב, החונף שאומר לרשע "צדיק אתה", יקללוהו לאומים דהיינו עוברים.⁽¹⁴⁾

ואמר רבי אלעזר:

ג. גיהנם: כל אדם שיש בו חנופה, הרי הוא נופל בגיהנם.

שנאמר: "הוי האומרים לרע טוב ולטוב רע. שמים חשך לאור ואור לחשך, שמים מר למתוק ומתוק למר". דהיינו המחניפים לרשע ואומרים עליו שהוא טוב.

ומה כתיב בפסוק שלאחריו — "לכן כאכל קש לשון אש וחשש להכה ירפה, שרשם כמק יהיה ופרחם כאבק יעלה", שייענשו באש הגיהנם.

ואמר רבי אלעזר:

ד. בידו: כל המחניף לחבירו, לבסוף נופל בידו של הנחנף, ואם אינו נופל בידו, נופל ביד בניו; ואם אינו נופל ביד בניו, בסופו של דבר נופל ביד בן בנו.

שנאמר אצל חנניה נביא השקר, שנתנבא נבואת שקר על גלות יכניה וכלי המקדש,

יחוס אב אלא יחס לאם בלבד, מהרש"א.

1. "עדה" היא עשרה אנשים, כדילפינן מעדת מרגלים. ועליהם נרמז כאן שבאו לבני ישראל

14. ד"לאם" הוא משורש "אם", שהעובר ירך אמו הוא, ואין מתייחס לאביו אלא משעת הלידה, וכן הוא בישראל; אבל אומות העולם קרויים באופן כללי "לאומים", לפי שאין להם

"משך ידו את לוצצים", שמושך הקדוש ברוך הוא ידו מלהיות עם מתלוצצים.⁽²⁾

כת חניפים — מדכתיב "כי לא לפניו [לפני הקדוש ברוך הוא] חנף יבא".

כת שקרנים — מדכתיב: "דובר שקרים לא יכון לנגד עיני".

כת מספרי לשון הרע — מדכתיב: "כי לא אל חפץ רשע אתה, לא יגורך [יגור עמך] רע", כלומר: צדיק אתה ה' ולפיכך לא יגור במגורך רע!

ו"רע" הכתוב כאן אמור לגבי מספרי לשון הרע,⁽³⁾ שהרי כתוב בהמשך המזמור: "כי אין בפיהו נכונה, קרבם הוות, קבר פתוח גרונם, לשונם יחליקון".

1. גולה: כל עדה שיש בה חנופה לבסוף היא גולה.

דהרי כתיב הבא: "כי עדת חנף גלמודה", וכתוב התם: "ואמרת בלבבך מי ילד לי את אלה, ואני שכולה וגלמודה גולה וסורח".

ומדסמך התם גלות לגלמודה, אף "גלמוד" דכתיב גבי חנופה, לבסוף יש בה גלות.

אמר רבי ירמיה בר אבא:

ארבע כיתות אין מקבלות פני שכינה, ואלו הן:

כת ליצים, וכת חניפים, וכת שקרנים, וכת מספרי לשון הרע.

ומפרשינן: כת ליצים מנלן — מדכתיב:

הדרן עלך פרק אלו נאמרין

בדברי שקר וחנופה. וכמו שמתרחק אדם מנדה כדי שלא יכשל בה, כן הרחיקו כלב ויהושע עצמם מהמרגלים. והיינו נמי דאמר בסמוך, "לבסוף גולה". שעל ידי המרגלים גלו לבסוף מן הארץ. כדאיתא, שעל ידם נגזרה בכיה לדורות. מהרש"א.

2. הליצנות היא תחלת הכניסה לרע, כדיליף בדברי שקר וחנופה. וכמו שמתרחק אדם מנדה כדי שלא יכשל בה, כן הרחיקו כלב ויהושע עצמם מהמרגלים. והיינו נמי דאמר בסמוך, "לבסוף גולה". שעל ידי המרגלים גלו לבסוף מן הארץ. כדאיתא, שעל ידם נגזרה בכיה לדורות. מהרש"א.

3. והיינו לשון הרע, שהוא "רע" בעצם, לפי שאין לו שום הנאה בדבר, כדכתיב: "מה יתרון לבעל הלשון". מהרש"א.

3. והיינו לשון הרע, שהוא "רע" בעצם, לפי שאין לו שום הנאה בדבר, כדכתיב: "מה יתרון לבעל הלשון". מהרש"א.